

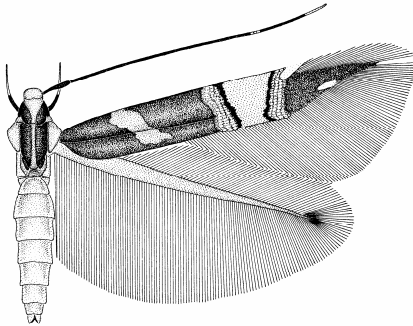
FRANJE

Jaargang 17 (33)

februari 2014

ISSN: 1388-4409

**Mededelingen uit de Secties “Snellen” en “Ter Haar” van de Nederlandse
Entomologische Vereniging**

Colofon

Franje is het gezamenlijke contactorgaan van de secties “Snellen” en “Ter Haar” van de Nederlandse Entomologische Vereniging en verschijnt twee maal per jaar.

Logo: *Cosmopterix zieglerella* door Sjaak Koster

Redactie: Maurice Jansen.

Redactieadres: Maurice Jansen, Appelgaard 9, 4033 JA Lienden. Tel: 0344-603758 (privé), 0317-496821 (werk); e-mail: m.g.m.jansen@minlnv.nl (werk); mgmjansen@gmail.com (privé)

Bestuur sectie Snellen:

voorzitter: Marja van der Straten, C. van Abkoudeplantsoen 35, 6708 ST Wageningen. Tel: 0317-410467; e-mail: marjastraten@planet.nl

secretaris: Steve Wullaert, Vaartstraat 18, B-8710 Wielsbeke, België; Tel: + 32 495578345; e-mail: sw.demijnen@gmail.com.

penningmeester: Barry Teunissen, Winterswijkseweg 67, 7134 PH Vragender; Tel: 06-54985332; e-mail: ba.teunissen@natuurmonumenten.nl

Bestuur sectie Ter Haar:

voorzitter: Siep Sinnema, Sparjeburd 29, 8409 CK Hemrik, tel: 0516-471222; e-mail: s.g.sinnema@online.nl

secretaris: Hans Groenewoud, Hatertseweg 620, 6535 ZZ Nijmegen, tel: 024-3541725; e-mail: groenewoud.en.devisser@gmail.com

penningmeester: Mathilde Groenendijk, Doorneberglaan 287; 1974 NK IJmuiden. e-mail: mathilde.groenendijk@filternet.nl

lid: Sandra Lamberts, Bergstraat 5, 6287 AK Eys; tel: 06-57104851; e-mail: sl.lavendel@gmail.com

lid: Gerrit Tuinstra, De Twee Gebroeders 214, 9207 CB Drachten. Tel. 0512-518246; e-mail: gerrittuinstra@online.nl

Lidmaatschap voor leden van Snellen: € 9,- per jaar, bij voorkeur te voldoen op rekeningnummer 47.13.57.006, ten name van H.J. Teunissen te Vragender onder vermelding van “Contributie Snellen” en het jaartal.

Foreign members can pay their subscription of € 9,- yearly at the international banking account number (IBAN): NL28ABNA0471357006. Concerning the costs, please inform at your bank.

Lidmaatschap voor leden van Ter Haar: € 12,- per jaar,

IBAN-nummer: NL 36 INGB 0004 3165 51.t.n.v. sectie Ter Haar, IJmuiden.

Website NEV: www.nev.nl

website Ter Haar: www.terhaar.uphero.com

Kopij dient bij voorkeur te worden ingediend tot zeven weken voorafgaand aan de eerste van de twee bijeenkomsten. Het wordt aanbevolen om langere stukken in te dienen na overleg.

INHOUD

Camiel Doorenweerd & Marja van der Straten

Verslag bijeenkomst Sectie Snellen op 12 oktober 2013 te Schoonrewoerd..... 4

Dick en Mathilde Groenendijk

Verslag Ter Haar en Snellen excursie Noord-Hollands Duinreservaat 2013..... 21

Hans Groenewoud

Verslag van de najaarsbijeenkomst van de Sectie Ter Haar op 2 november 2013 te Schoonrewoerd..... 22

Frits Bink

Dagvlinders in de Benelux 31

Programma volgende bijeenkomst sectie Snellen 33

Programma volgende bijeenkomst sectie Ter Haar 34

Verslag bijeenkomst Sectie Snellen op 12 oktober 2013 te Schoonrewoerd

Camiel Doorenweerd & Marja van der Straten

Aanwezig: Ben van As, Gerard Bergsma, Nils Beveridge, Anton Cox, Bruno De Deken, Camiel Doorenweerd (notulen), Willem Ellis, Maarten Eysker, Maurice Franssen, Cees Gielis, Ab Goutbeek, Frans Groenen, Harry Groenink, Leo Groothedde, Carel ten Ham, Hans Huisman, Maurice Jansen, Maja de Keijzer, Sandra Lamberts, Violet Middelman, Tymo Muus, Charles Naves, Grace Nijland, Jurate De Prins, Willy De Prins, Twan Rutten, Jan Scheffers, Johan Schipperen, Janny Sinnema, Siep Sinnema, Chris Snyers, Marja van der Straten, Barry Teunissen, Gerrit Tuinstra, Remco Vos, Wolfgang Wittland, Hugo van der Wolf, Cees Zwakhals.

Afmeldingen: Jan Asselbergs, Louis van Deventer, Sjaak Koster, Erik van Nieukerken, Willem Oosterhof, Peter Rooij, André Verboven, Steve Wullaert.

Huishoudelijk deel

Opening

Een speciaal woord van welkom is er voor gastspreker Kim Meijer en voor alle belangstellenden van Ter Haar. De voorzitter is blij met de grote opkomst. Vanwege de afwezigheid van de secretaris is Camiel Doorenweerd bereid gevonden vandaag te notuleren, waarvoor dank. Eddy Vermandel is afwezig in verband met vakantie; op 2 november is hij bij Ter Haar. Als nieuw lid wordt Zoë Vanstraelen uit Genk (België) gemeld. De presentielijst gaat rond in een aangepast format met daarop voorgedrukt alle namen van leden inclusief hun e-mailadres. Correcties kunnen daarop direct worden aangegeven.

Verslag vorige bijeenkomst

blz 39: Willem Ellis wordt tweemaal genoemd bij de afmeldingen;

blz 41: Ben van As was niet aanwezig en heeft de genoemde vraag dus ook niet gesteld, wie deze wel heeft gesteld blijft onduidelijk;

blz 48 & 49: omwisselingen van de onderschriften bij afbeeldingen.

Het verslag is hierbij vastgesteld.

Bestuursmededelingen

De voorzitter heeft ca. twee weken geleden de ledenlijst met daarop de expertise van elk lid verzonden. Als iemand deze niet heeft ontvangen betekent dat mogelijk dat de secretaris wellicht een onjuist e-mailadres heeft. Iedereen wordt gevraagd om dan even te reageren.

Tymo Muus heeft in een email een 'noodkreet' doen uitgaan over het toenemend aantal mensen, dat veronderstelt dat micro's eenvoudig (van een foto) gedetermineerd kunnen

worden. Diverse mensen hebben hem gemaaild dit probleem te herkennen. Duidelijk is dat bij micro's vaak genitaalpreparaten nodig zijn voor de juiste determinatie en Tymo geeft aan, dat hij graag bereid is een cursus 'genitaalpreparaten maken' te geven. De voorzitter vermeldt dat het alweer ettelijke jaren geleden is, dat Snellen voor het laatst een dergelijke cursus heeft georganiseerd. Navraag in de zaal leert dat er weer behoefte aan is. Maurice Fransen meldt dat ook bij Ter Haar leden geïnteresseerd zullen zijn. Cees Gielis geeft aan graag mee te helpen bij het geven van de cursus en meldt dat in de Schaapskooi twaalf stereomicroscopen beschikbaar zijn. Cees Gielis en Maurice Fransen nemen contact op met Tymo om e.e.a. te organiseren. Indien er vele belangstellenden zijn kan de cursus zonodig tweemaal gegeven worden. Enkele andere ervaren mensen zijn eveneens bereid mee te helpen bij het geven van de cursus.

Contributie. De penningmeester geeft aan, dat er nogal wat leden achterlopen met de contributiebetaling. Veertien leden hebben een achterstand van twee tot vier jaar en zij zijn aangeschreven en ook voor 2013 mist er nogal wat contributie. Hij vraagt iedereen deze verschuldigde bedragen zo snel mogelijk te voldoen. Verder zijn er zeven leden die al meer dan zes jaar geen contributie hebben betaald en niet reageren op herhaalde e-mails en brieven. Het betreft de volgende, voor het merendeel buitenlandse, leden: Marc Meijer, Willy Biesenbaum, Bob Heckford, Hans Henderickx, Knud Larsen en Twan Rutten. De vergadering stemt in met het voorstel om deze leden te royeren. Tijdens de lunchpauze blijkt Twan Rutten aanwezig bij de bijeenkomst maar geeft aan de verschuldigde contributie alsnog te voldoen maar zijn lidmaatschap te willen beëindigen.

De sectie Snellen wordt in de **Werkgroep VlinderFaunistiek** (WVF) vertegenwoordigd door twee leden. Namens de sectie algemeen is dat Maurice Jansen en namens het (voormalige) bestuur is dit alweer zo'n 7 à 8 jaar Frans Groenen. Statutair moet Frans vervangen worden en Frans geeft aan dat vervanging ook welkom is. Het bestuur vraagt of iemand deze functie wil overnemen. Willem Ellis licht toe, dat inhoudelijke kennis niet direct nodig is: er wordt vooral gevraagd om feedback op de plannen van het WVF te geven. Het betreft twee bijeenkomsten per jaar in Utrecht waarvan de onkosten worden vergoed. Tijdens de vergadering melden zich geen gegadigden dus bij deze worden leden nogmaals opgeroepen na te denken of deze functie iets voor hen is.

Het bestuur. De bestuursleden van de sectie Snellen zelf zijn ook 'aan vervanging toe'. Barry Teunissen, penningmeester, gaat volgend jaar met pensioen en overweegt eventueel een vertrek naar het buitenland. De voorjaarsbijeenkomst in 2014 zal voor hem de laatste zijn in functie. Steve Wullaert heeft aangegeven dat hij erg druk is met microlepidoptera-zaken in België, waaronder het beheer van de website van de bladmineerders en het geven van excursies. Hij wil daarom graag stoppen met zijn functie als secretaris. Marja van der Straten, momenteel voorzitter, geeft ten slotte aan dat zij ondertussen al zo'n 8 jaar in het bestuur zit en de inspiratie gaat missen om nieuwe initiatieven te ontwikkelen. Daarom zou het goed zijn als er ook een nieuwe voorzitter komt. Iedereen wordt dringend gevraagd na te denken of hij/zij gedurende enige jaren een van deze bestuurs-functies zou willen vervullen.

Inkomsten en uitgaven Snellen 2013

datum	omschrijving	inkomsten	uitgaven	totaal
1-1-2013	saldo bank			1.407,68
1-1-2013	saldo kas			187,00
2013	contributies	712,50		
2013	giften	15,00		
2013	Franje	575,85	1.025,90	
2013	bestuurskosten		84,93	
2013	Schaapskooi gebruik 2x		150,00	
2013	lezing Kim Meijer (wijn + reiskosten)		55,00	
31-12-2013	voorraad postzegels 5 x nr 1			3,20
	subtotalen	1.303,35	1.315,83	-12,48
	Saldo			1.585,40
31-12-2013	saldo bank			1.513,70
31-12-2013	saldo kas			68,50
31-12-2013	postzegels voorraad			3,20
	saldo			1.585,40

Opmerkingen: De al ontvangen contributies: 2014 + 2015 = 117 euro; nog openstaande contributies t/m 2013 = 310,50 euro.

Franje digitaal. Het bestuur stelt voor om met ingang van jaargang 17 (2014) Franje digitaal uit te brengen in de vorm van een PDF bestand. Iedereen die dit wil, kan kosteloos ook een gedrukte versie blijven ontvangen. Men moet dit rechtstreeks melden aan Maurice Jansen. Formaat (A5) en lay-out blijven ongewijzigd. Tijdens vergaderingen zijn enkele extra gedrukte exemplaren aanwezig voor de leden t.b.v. het vaststellen van het verslag. Iedereen is zelf verantwoordelijk voor het doorgeven van wijzigingen in het e-mailadres aan de sectie (secretaris + cc. aan Maurice Jansen). Bij het in stemming brengen van dit voorstel blijkt meer dan de helft van de aanwezige leden voor te stemmen, er zijn geen tegenstemmen. Het voorstel is daarmee geaccordeerd.

Franje inhoud. De besturen van de sectie Snellen en de sectie Ter Haar hebben een email ontvangen van Tymo Muus waarin hij zijn zorgen uit over inhoud en kwaliteit van Franje. In de interpretatie van de voorzitter zijn de hoofdlijnen uit deze e-mail:

- een teveel aan fouten waarbij vooral omwisseling van foto-onderschriften of het weglaten van foto's als storend wordt ervaren;
- het aanbrengen van wijzigingen in ingeleverde stukken door de redacteur zonder (voldoende) ruggespraak daarover met de auteur;
- een weinig aansprekende en inconsequente lay-out.

Tymo vraagt zich af ('naar interpretatie van de voorzitter'): moeten we Franje niet eens een keer veranderen en naar een hoger niveau tillen. De voorzitter vraagt de mening van de aanwezigen in de zaal over bovengenoemde punten en vraagt of iemand wil toelichten met welke intentie Franje ooit is opgezet.

Het merendeel van de aanwezige leden lijkt geen grote problemen te hebben met de inhoud en kwaliteit van Franje. Men wil de opzet en doelstelling graag gehandhaafd zien: Franje is een laagdrempelig blad dat in essentie bedoeld is voor 1. mededelingen van de sectie o.a. in de vorm van verslagen van de bijeenkomsten, eerst alleen van Snellen en later ook van Ter Haar, 2. het kunnen melden van vangsten en waarnemingen (faunistische mededelingen), 3. het publiceren van kopij, die niet voldoet aan de eisen van andere tijdschriften.

De voorzitter geeft aan dat een tekstuele eindcontrole ter voorkoming van fouten welkom is, maar dat deze persoon er steeds op zeer korte termijn tijd voor vrij moet kunnen maken. De zaal beaamt dat (druk)fouten nu eenmaal kunnen voorkomen en vindt het geen groot struikelblok. Maurice Jansen, de redacteur, geeft echter zelf aan dat hij de input van een corrector zeer zou toejuichen. Willy De Prins geeft daarop aan dat hij die taak wel op zich wil nemen; het aanbod wordt in dank aanvaard.

Wat betreft het wijzigen van teksten door de redacteur, heeft Maurice Jansen toegelicht twee typen aangeleverde tekst te onderscheiden. Die behandelt hij als volgt:

1. Verslag bijeenkomst incl. faunistische mededelingen: dit komt via de secretaris bij de redacteur. De redacteur redigeert en bepaalt welke foto's worden opgenomen, dit hangt af van de hoeveelheid ruimte die daarvoor beschikbaar is. Sommige teksten vragen nogal wat redigeerwerk; indien hij twijfelt of daarna de strekking nog klopt, vraagt hij de schrijver de tekst te controleren.
2. Ingezonden stukken: worden zoveel mogelijk 1-op-1 overgenomen; foto's van dergelijke stukken worden in principe alle opgenomen. Redacteur legt door hem voorgestelde wijzigingen voor aan auteur ter accordering.

Uit de discussie over dit punt in de zaal, blijkt dat problemen met 'ongeautoriseerd wijzigen door de redacteur' grotendeels incidenten betreft. De werkwijze met terug-koppeling naar de auteur wordt als correct ervaren. Suggestie uit de zaal is dat de auteur zelf de voorkeursvolgorde aangeeft voor de te plaatsen foto's bij faunistische mededelingen. Daarnaast wordt ook de suggestie gedaan om zonnodig aparte foto-bijlagen te maken die alleen digitaal worden uitgebracht. Hierdoor kan dit materiaal toch gepubliceerd worden zonder verhoging van de drukkosten.

Maurice Jansen geeft aan dat de layout van Franje ooit is ontstaan en natuurlijk deels wordt beperkt door het formaat en de gedrukte uitgave. Hij staat echter open voor suggesties, dus als Tymo of iemand anders ideeën heeft hierover hoort hij het graag.

Tymo geeft aan het eind van de discussie aan dat het hem zeker niet te doen is om Franje te upgraden naar een professioneel blad. Wat hij echter mist aan de huidige Franje is een inhoud en stijl die nieuwe (jongere) mensen kan enthousiasmeren voor de microlepidoptera. Dit kan volgens hem bereikt worden door meer met kleurenfoto's te werken en stukken te publiceren waarmee kennis beschikbaar komt voor beginners. De voorzitter beaamt dat dit een goed streven is en dat de digitalisering van Franje daar wellicht meer mogelijkheden voor gaat geven. Het eventueel aansluiten bij microlepidoptera.nl en het nieuwsbrief initiatief van een aantal jaar terug van deze website worden ook geopperd. Andere opties die de revue passeren zijn een gezamenlijke website met Ter Haar en het beter inrichten van de Snellen-pagina op de NEV-website. Hier zijn al eens plannen voor gemaakt maar struikelblok bij dit alles is iemand te vinden die zich daadwerkelijk gaat inzetten om de ideeën vorm te geven. Het is echter goed om over dergelijke zaken na te blijven denken maar het heeft ook zijn tijd nodig. Hierna sluit de voorzitter de discussie over dit onderwerp. Ze benadrukt dat de kwaliteit van Franje staat of valt met de beschikbare tijd die (in ieder geval) de redacteur krijgt. Het is daarbij essentieel dat stukken vóór de deadline worden aangeleverd en het is aan de redacteur om te besluiten te laat aangeleverde stukken wel of niet te plaatsen.

De voorjaarsbijeenkomsten worden vanaf 2014 verplaatst naar de laatste zaterdag van februari ter voorkoming van overlap met de Landelijke Vlinderdag van de Vlinderstichting, voor Snellen speelt dat pas in 2015. Een van de leden heeft gevraagd of er een variabele datum kan komen omdat hij dat weekend meestal verhinderd is. De voorzitter geeft aan dat de zaalruimte-reservering dan lastiger wordt en ook de meeste aanwezigen geven de voorkeur aan een vaste dag. Het blijkt daarna dat ook de late herfstbijeenkomst altijd samenvalt met de entomologische beurs in Frankfurt. Cees Gielis geeft echter aan dat de schaapskooi in die periode niet beschikbaar is op andere zaterdagen dus dat verschuiven vanuit dat oogpunt niet haalbaar is.

Volgende vergaderdata Snellen: **5 april 2014 en 1 november 2014**; deadline **inleveren kopij** incl. verslagen faunistische mededelingen: **1 januari 2014**.

Zomerexcursie 2013

De zomerexcursie in het Noord-Hollands Duinreservaat is door de leden als buitengewoon interessant ervaren, het is een uniek duingebied. Met name de eerste avond waren zowel de soorten als de aantallen goed. Op die avond werden er op een enkel laken al meer dan 130 macro's geteld. Nevel op de tweede avond leverde een mooi plaatje maar had een nadelig effect op de vangsten. Er waren ongeveer 30 leden aanwezig. De aanwezige vertegenwoordiger van de beheerder van het gebied, Luc Knijnsbergen, wordt bijzonder bedankt voor zijn inzet en behulpzaamheid. Al met al wordt het gebied geormerkt als een plek om nog eens te bezoeken in de toekomst.

Zomerexcursie 2014

Deze wordt georganiseerd door Violet Middelman en Remco Vos. Violet geeft een overzicht van de gebieden die op dit moment bekeken worden en waarvoor gedeeltelijk al vergunningen zijn verkregen:

- de voormalige vliegbasis Soesterberg bij Soest is sinds kort bereikbaar en waarvan nog niets bekend is over de nachtvlinderfauna;
- de Stompert: een oud heidegebied;
- landgoed Peijnenburg: nieuwe natuur met hoogveen en oude bossen;
- de Stulp bij Baarn: natte en droge heide met veel relief;
- kasteel Groeneveld: parkachtige omgeving met veel water.

Kortom veel interessante gebieden bij elkaar. Voor de accommodatie wordt gekeken naar het Koos Vorrinkhuis. Hierin zijn verschillende kamers beschikbaar en tevens een gemeenschappelijke kamer die gebruikt kan worden voor het uitzoeken van de vangsten.

Kim Meijer

Kim hield een verhaal over inheemse insecten op uitheemse planten en over wat vier jaar onderzoek ons leert over de effecten voor zowel de planten als de insecten. Hij is op 20 september 2013 gepromoveerd aan de Rijks Universiteit Groningen op het onderwerp: "Native versus non-native. The interplay between native insects and non-native plants". Hieronder een weergave van zijn voordracht.

Uitheemse soorten zijn door toedoen van de mens geïntroduceerd in gebieden waar ze van nature niet thuis horen. De Amerikaanse vogelkers, de brulikkker en de halsbandparkiet zijn bekende voorbeelden van deze zogeheten exoten. Ze veroorzaken veel schade in de landbouw, aan waterwegen en vanwege concurrentie met inheemse soorten ook aan de natuur. Bovendien kunnen ze schadelijk zijn voor de gezondheid van mens en dier. Jaarlijks kost dit probleem Europa ongeveer 12 miljard euro. Vanuit wetenschappelijk oogpunt zijn uitheemse soorten echter zeer interessant. De exoten geven ons de kans bepaalde biologische processen vanuit een andere hoek te bestuderen. Nieuwe soorten, nieuwe kansen.

Meijer toonde met literatuuronderzoek en een veldstudie in Nederland en Japan aan dat uitheemse planten een stuk minder last hebben van insectenvraat dan de inheemse vegetatie. Er foerageren niet alleen minder soorten herbivore insecten op uitheemse planten, maar ook minder individuen. Hierdoor hebben uitheemse planten waarschijnlijk een concurrentievoordeel ten opzichte van inheemse planten. In het tweede deel van zijn onderzoek richtte Meijer zich op twee insectensoorten: de kever *Gonioctena quinquepunctata* en de boorvlieg *Rhagoletis alternata*. *G. quinquepunctata* leeft zowel op de inheemse lijsterbes (*Sorbus aucuparia*) als op de uitheemse Amerikaanse vogelkers (*Prunus serotina*) en blijkt dan te verschillen in grootte en waardplantvoorkeur. De larven van boorvlieg *R. alternata* leven in rozenbottels. Meijer ontdekte dat de larven in de rozenbottels van de uitheemse Japanse rimpelroos (*Rosa rugosa*) groter worden en veel minder last hebben van parasieten dan de larven in de inheemse rozenbottels. De conclusie is dat het voordelig kan zijn voor insecten om over te stappen naar uitheemse

voedselplanten. Zij hebben hier mogelijk minder last van concurrentie en van parasieten en worden mogelijk groter dan op inheemse voedselplanten.

Willem Ellis

Willem geeft een beeld hoe de validatie in *Noctua* in elkaar steekt. In de eerste plaats is daar natuurlijk de validatie door deskundige vlindersaars, die in functie van “admin” kritisch de waarnemingen beoordelen die ingevoerd worden in Telmee.nl en Waarneming.nl. Hun bijdrage is van heel grote betekenis, ook voor de kwaliteit van *Noctua*. Maar hun gezamenlijke mankracht is toch beperkt: van de ruim 212 duizend waarnemingen die in 2013 via waarneming.nl binnenkwamen is bijvoorbeeld “slechts” 64 duizend gevalideerd. Het is duidelijk dat de computer aan het werk moet om het resterende deel te behandelen. Waarbij natuurlijk altijd geldt dat het computeroordeel altijd ondergeschikt is aan een eventueel latere menselijke beoordeling. Voor de validatie zijn twee aspecten belangrijk: de opmerkelijkheid van een waarneming, en de geloofwaardigheid.

In de opmerkelijkheid zitten drie componenten:

1. Hoe zeldzaam is de soort ter plaatse? Op grond van wat er aan *Noctua* bekend is, zijn er voor elke soort cijfers beschikbaar voor de talrijkheid in een uurhok, in het grotere gebied, en de te verwachten talrijkheid in die uurhokken waar de soort nog niet is waargenomen.
2. Hoe past de datum in de vliegcurve van de soort? Uitzonderlijk vroege of late waarnemingen kunnen voorkomen maar zijn, inderdaad, opmerkelijk.
3. Hoeveel exemplaren werden er waargenomen? Sommige soorten kunnen in grote aantallen optreden, andere zelden of nooit.

Deze drie zaken tezamen leveren een getal voor de opmerkelijkheid.

De geloofwaardigheid heeft maar twee onderdelen:

1. Hoe makkelijk herkenbaar is de soort? Hiervoor dienen de resultaten van een enquête die jaren geleden gehouden is onder de leden van Snellen en Ter Haar.
2. Hoe ervaren is de waarnemer? Op basis van het aantal ingediende waarnemingen, en het aantal soorten wordt, voor elke waarnemer en voor micro's, macro's en dagvlinders apart, af en toe de “staat van dienst” berekend.

Opmerkelijkheid en geloofwaardigheid staan haaks op elkaar: hoe op merklijk er een waarneming is, des te minder is hij geloofwaardig. In termen van getallen: de validatie-urgentie is te berekenen door de opmerkelijkheid te delen door de geloofwaardigheid.

Een waarneming van een *A. gamma* in augustus heeft een lage validatie-urgentie, zelfs als hij gedaan is door een totale beginner. Een waarneming van een zeldzaamheid heeft een hoge validatie-urgentie, zelfs als hij gedaan wordt door een crack, maar helemaal als hij wordt ingediend door een beginner. Waarnemingen met een validatie-urgentie boven de 200 worden wel in *Noctua* opgenomen, maar worden buiten berekeningen en verspreidings-kaartjes gehouden totdat ze door een specialist zijn beoordeeld. Waarnemingen met een lagere urgentie zijn “technisch gevalideerd”; meestal betreft dat meer dan 95% van de waarnemingen.

Faunistische mededelingen

F. Groenen

Het *Phalonidia manniana/udana*-complex.

In Scandinavië is bij barcode-onderzoek geconstateerd dat *Phalonidia manniana/udana* bestaat uit twee clusters. Nader morfologisch onderzoek toonde constante verschillen tussen de twee clusters aan. De rupsen hebben ook een verschillende levenswijze: *manniana* (Fischer von Röslerstamm) leeft op munt (*Mentha*) en wolfspoot (*Lycopus europaea*), *udana* (Guenée) op wederik (*Lysimachia*) soorten. Beide soorten zijn niet zeldzaam in Nederland en kunnen in hetzelfde biotoop voorkomen. DNA onderzoek van Nederland materiaal geeft hetzelfde beeld als het barcode-onderzoek in Scandinavië (Groenen et al. 2013).

Coleophora saponariella (Heeger) (figuur 3 rechts)

De eerste vlinder is door Arnold Schreurs gevangen bij Vlodrop-Station in 2011. Het jaar daarop zijn zakjes gevonden door Christien Kuchlein. Schreurs en Stiphout hebben daarop verder gezocht en een dertigtal vlinders kunnen uitkweken. De vlinder leeft op zeepkruid (*Saponaria officinalis*) en het vraatbeeld is eenvoudig te herkennen aan de witte blaasmijnen die paars verkleuren. **De soort wordt hier als nieuw gemeld voor Nederland.**

Coleophora bornicensis Fuchs (figuur 3 links)

De eerste kokervormige zakken zijn gevonden door Martien Stiphout in 2011 te Vlodrop. In 2012 zijn Arnold Schreurs, Martien Stiphout en Frans Groenen weer gaan zoeken en hebben veel zakjes gevonden in wegrbermen op de bloemhoofden van boerenwormkruid (*Tanacetum vulgare*). Later, tijdens een excursie van Natuurmonumenten, heeft Frans Groenen zakjes gevonden te Stramproy. De soort werd nieuw voor Nederland gemeld door Schreurs et al. (2013). *C. bornicensis* is van *C. tanaceti* en van *C. argentula* het best te onderscheiden door de levenswijze van de rupsen en de vliegtijd van de vlinders.

Clepsis senecionana (Hübner)

Twee exemplaren werden in mei 2013 met het net gevangen vliegend rond gage (*Myrica gale*) in de Reuselse Moeren. De tot nu toe bekende vindplaatsen liggen in de provincie Gelderland en op Terschelling.

Phaulernis fulvigutella (Zeller)

Eén exemplaar is gevangen in het Natuurgebied De Wetering nabij Lommel (België). Dit gebied ligt pal tegen de grens onder Luyksgestel. Het bestaat uit vloeiveiden, vijvers en bos. De rups leeft op bereklauw (*Heracleum sphondylium*) en engelwortel (*Angelica*). De soort is sinds 2004 niet meer in België waargenomen. In Nederland is de soort bekend van twee locaties in Overijssel en twee, bij elkaar gelegen, vindplaatsen in Zuid Holland.

Literatuur:

Groenen F, Huisman KJ en Doorenweerd C 2013. *Phalonidia manniana* een complex van twee soorten: *Ph. manniana* en *Ph. udana* (Lepidoptera: Tortricidae) Entomologische Berichten 73(5): 191-196.

Schreurs A, Van Stiphout M & Groenen F 2013. De bruine wormkruidkokermot *Coleophora bornicensis* (Lepidoptera: Coleophoridae), nieuw voor de Nederlandse fauna. Entomologische Berichten 73(5): 197-199.
www.microlepidoptera.nl

Tymo Muus

Voorafgaand aan het praatje toont Tymo een aantal fraaie opnames van de rups van *Acridotarsa melipecta* Meyrick, een lid van de familie Tineidae, die bekend is uit grote delen van Afrika. De rups leeft in symbiose met termieten van het genus *Schedorhinotermes* Silvestri. Opmerkelijk is dat de rupsen aan weerszijden van het lichaam een zevental spitse speenvormige klieren bevat die waarschijnlijk voedingsstoffen verstrekken aan de termieten. Deze symbiose lijkt enige overeenkomst te hebben met de levenswijze van diverse blauwtjes.

Het praatje is getiteld “Een mysterieuze soort: *Metalampra cinnamomea* (Oecophoridae). Een herkenbaar vliedertje en zijn ‘geniepigje’ tweelingbroertje” en daarbij wordt het genus *Metalampra* Toll, nader besproken. Nederland is onlangs één soort rijker geworden, namelijk *M. italica* Baldizzone. De andere soort, *M. cinnamomea* (Zeller), is al geruime tijd uit ons land bekend. Vreemd genoeg wist deze soort zich na 1998 sterk uit te breiden over grote delen van het land. In de tussentijd werd in 2003 het genus *Metalampra* ontdekt op de Britse eilanden en Bob Heckford meldde dat het ging om *M. italica*. Tymo zag dit als een eye-opener, schreef in 2008 over beide soorten en vermeldde dat *M. italica* was te verwachten tussen Nederlands collectiemateriaal. Pas recentelijk kon dit worden bevestigd. Onlangs (juli 2013) meldde Arnold Schreurs en Rudi Seliger *M. italica* zowel nieuw voor Nordrhein-Westfalen als Nederland (Limburg). Zowel Arnold als Tymo hebben vervolgens divers materiaal gecontroleerd en zij zijn tot de conclusie gekomen dat *M. italica* in grote delen van het land voorkomt. *M. italica* is op dit moment geen zeldzaamheid en Tymo kweekte onlangs een serie van *M. italica* aan de hand van rupsen in een oude beukenstam bij Sint Odiliënberg. De soort is mogelijk polyfaag op diverse loofbomen. Het verspreidingsgebied is enigszins overlappend maar *M. cinnamomea* blijkt even honkvast te zijn dan voorheen: de zandgronden in het binnenland en de Noord-Hollandse duinen. Van *M. italica* is bekend dat dit de soort is die terreinen buiten deze gebieden heeft gekoloniseerd. Het eerste exemplaar van *M. italica* stamt uit Kerkrade in 1985. Tymo heeft het voorkomen van de soort ook bevestigd uit België, tevens aan de hand van preparaten.

Het uiterlijk van de dieren was voorheen nogal omstreden. Beide soorten zouden uitsluitend op genitaal te determineren zijn. Tymo bood in zijn artikel ook enige terughoudendheid en dat kwam met name omdat de afbeelding in het boek “Microlepidoptera of Europa” van Parenti (2000) twee identieke uiterlijkheden liet zien bij *M. cinnamomea* en *M. italica*. Zodra er geen preparaten worden gemaakt dan gaan we veelal uit van de algemeenste soort. Zo bevatte de Duitse soortpagina van *M. cinnamomea* op www.lepiforum.de nietsvermoedend diverse foto’s van *M. italica*. Arnold is tot de conclusie gekomen dat Parenti tweemaal *M. italica* afbeeldde. Dit wetende kon worden geconcludeerd dat beide soorten prima te onderscheiden zijn op basis van het uiterlijk.

Voor de zekerheid is er een serie preparaten gemaakt om dit voor eens en voor altijd helder te hebben. *M. cinnamomea* is donkerder, grauw bruinrood en de banden zijn vaak wat breder. *M. italica* is helderder van kleur, oranjebruin, met een slankere wortelstreep en een minder uitgesproken tornusvlek.

Literatuur

Muus TST 2008. Iets over de oranje oecophoriden *Metalampra cinnamomea* en de zuidelijke, niet inheemse *M. italica* (Oecophoridae). Microlepidoptera Nieuwsbrief 3: 9-10.

Seliger R & A Schreurs 2013. Neue Erkenntnisse zur Verbreitung von *Metalampra italica* Baldizzone, 1977 mit Nachweisen aus unserem Arbeitsgebiet (Lep., Oecophoridae). Melanargia 25: 92-100.

Hans Huisman laat enkele vlinders uit het afgelopen jaar zien.

Agonopterix kaekeritziana (L.) is op 26.vii in Ouddorp gevangen. Op 20.vii.2010 werd op dezelfde plaats ook al een exemplaar gezien. Blijkbaar is de vlinder hier gevestigd. De meeste vindplaatsen van de soort liggen in Zuid Limburg en hier en daar in de duinen, ook elders wordt het dier verspreid en in een enkel exemplaar gezien. De rijkste vindplaats die ik ken is Veerslootslanden in Rouveen. Als voedselplanten worden opgegeven knooppkruid (*Centaurea*), Beemdkroon (*Knautia*) en Duifkruid (*Scabiosa*), mogelijk ook Vederdistel (*Cirsium*). De hoofdvoedselplant in ons land lijkt me knooppkruid, een plant die niet erg algemeen meer is.

Atremaea lonchoptera Staudinger, één van onze grootste Gelechiden, werd gevangen in Wezep op licht, op 19.vii.2013, eerder ook al 13.vii.2005. De soort is uitgesproken zeldzaam, er zijn maar een stuk of zes vindplaatsen uit ons land bekend. De vlinder lijkt gebonden aan vochtige terreinen en uiterwaarden. Begrijpelijk, want de rups leeft op lisdodde (*Typha*). Door afmeting en tekening is de vlinder redelijk makkelijk te herkennen. *Ancylis tineana* (Hübner) kwam 4.ix op licht in Wezep. Hoewel de vlinder van een twintigtal vindplaatsen, nogal verspreid in ons land, gemeld is moet de soort toch erg schaars zijn. Hans ving niet eerder een exemplaar. Als voedselplant van de rups worden allerlei bomen en struiken opgegeven: appel (*Malus*) en pruim (*Prunus domestica*), berk (*Betula*), populier (*Populus*), meidoorn (*Crataegus*) en sleedoorn (*Prunus spinosa*). Marja van Straaten berichtte ons over een plaag in Nunspeet op vuurdoorn (*Pyracantha*). Blijkbaar kan de soort ineens ook talrijk zijn.

Als toegift laat Hans, tegen zijn gewoonte in, een niet-Nederlands dier zien, *Ostrinia palustralis* (Hb.) uit Tsjechië. Gewoon omdat het zo'n spectaculaire Pyralide is, die bovendien ook Europees gezien erg lokaal is. Hij kwam het dier niet eerder tegen. De rups leeft op paardenzuring (*Rumex aquaticus*) en waterzuring (*R. hydrolapathum*), is dus gebonden aan vochtige en moerassige gebieden. In Hongarije staat de vlinder op de rode lijst.

Gerrit Tuinstra

Het afgelopen seizoen heb ik verschillende interessante micro's gevangen. Een aantal soorten wordt getoond tijdens een powerpointpresentatie, met daarin ook een aantal beelden van vindplaatsen.

Allereerst *Nemapogon clematella* (Fabricius), fig.1 linksboven, die ikzelf slechts één keer eerder ving en die vooral in het noorden van Nederland maar weinig gezien wordt. Het exemplaar werd op 30.vi.2013 op licht gevangen op een golfbanencomplex bij Beetsterzwaag. Op die plek heb ik dit jaar een inventarisatie van nachtvlinders uitgevoerd. Diverse in deze presentatie getoonde exemplaren komen van dit gebied, bv. de volgende soort, *Caloptilia populetorum* (Zeller), gevangen op licht op 17.viii.2013, die voor zover mij bekend nog niet eerder in Friesland waargenomen is. De vlinder werd gevangen op een plek met veel berk. Op dezelfde plek werd in het voorjaar de eveneens van berk (*Betula*) afhankelijke tandvlinder *Odontosia carmelita* (Esper) in aantal gevangen.

Op 16.vii.2013 werd een aantal exemplaren van de zeer kleine *Leucospilapteryx omissella* (Stainton) gevangen, in een ruige vegetatie met onder andere de voedselplant bijvoet (*Artemisia vulgaris*) langs de Afsluitdijk bij Kornwerderzand.

Nabij Havelte (provincie Drenthe) werd op 31.v.2013 één exemplaar van *Phyllonorycter scopariella* (Zeller) gevangen, zie fig. 1 rechts boven. De vlinder werd opgejaagd uit een bremstruweel. Rupsen van *P. scopariella* mineren onder de bast in de twijgen van brem (*Cytisus scoparius*). Het is een soort die in Nederland zeer weinig wordt waargenomen. Een exemplaar van *Ypsolopha horridella* ving ik op licht te Bakkeveen op 25.viii.2013. Appel (*Malus*) wordt als voedselplant genoemd. Uit de zaal komt de reactie dat ook sleedoorn (*Prunus spinosa*) een voedselplant is en dat groeit op enige afstand van de vindplaats.

Op 19.vi.2013 werd een exemplaar gevangen van de op de algemenere *Crassa* (= *Batia*) *unitella* (Hübner) lijkende *Crassa tinctella* (Hübner), fig. 1 links midden. Deze soort is voor zover mij bekend niet eerder in de provincie Friesland waargenomen. Het exemplaar werd op licht gevangen, op het eerder genoemde golfbanencomplex bij Beetsterzwaag. *C. tinctella* en *C. unitella* worden in één beeld getoond, waarbij opvallende verschillen te zien zijn, bv. het duidelijke verschil in kleur van de voor- en achtervleugels bij *C. tinctella*. Bij *B. unitella* komt de kleur van de voorvleugels dicht in de buurt van de kleur van de achtervleugels. De voorvleugels van *C. tinctella* zijn lichter dan die van *C. unitella*. Tevens is de kleur van de kop van *C. tinctella* vrijwel gelijk aan die van de voorvleugels. Bij *B. unitella* is duidelijk verschil te zien in de kopkleur en kleur van de voorvleugels (kop lichter dan de voorvleugels).

Eveneens bij Beetsterzwaag werd op 30.vi.2013 een exemplaar van *Teleiodes flavimaculella* (Herrich-Schäffer), zie fig. 1 rechts midden, gevangen. Tenminste, mijn vermoeden is dat het om deze soort gaat en de zaal stemt hiermee in. Voor zover mij bekend is *T. flavimaculella* nieuw voor de provincie Friesland. Ook elders in Nederland is het een weinig waargenomen soort.

Ook de volgende soort wordt getoond met een voorbehoud voor de determinatie, de kleine bladroller *Endothenia pullana* (Haworth), die op 4.vi.2013 opgejaagd en gevangen werd uit een kruidenrijke vegetatie aan de rand van Heerenveen. Volgens de zaal is de determinatie correct.

Een interessante, nog niet eerder door mij waargenomen soort, die vrij vroeg in het jaar op 3.v.2013 te Beetsterzwaag gevangen werd, is *Epinotia pygmaeana* (Hübner). Deze soort is vrij gemakkelijk te herkennen aan de tweekleurige achtervleugels.

Op 17.vi.2013 ving ik aan de rand van de golfbaan te Beetsterzwaag een aantal exemplaren van *Prochoreutis myllerana* (Fabricius). De vlinders vlogen rond een pol glidkruid (*Scutellaria*), in een vanwege een overhangende boom ongemaaid randje van de golfbaan. Deze soort was al bekend van Terschelling, maar voor zover mij bekend niet van het Friese vasteland. Mogelijk was het een goed jaar voor *P. myllerana*, want de soort werd ook gevangen door Siep en Jannie Sinnema, op 1.viii.2013 nabij Wijnjewoude. Ook ving ik nog een exemplaar in het Lauwersmeergebied (provincie Groningen), op 16.viii.2013.

Op 9.viii.2013 werden bij Drachten meerdere exemplaren van *Phaulernis fulviguttella* (Zeller), fig. 1 links onder, gevonden op de bloemen van gewone engelwortel (*Angelica sylvestris*), een van de voedselplanten van de vlinder. *P. fulviguttella* wordt in Nederland zeer weinig waargenomen.

Op 25.viii.2013 werden rond een ven nabij Bakkeveen exemplaren van de zeer kleine vedermot *Buckleria paludum* (Zeller) waargenomen. De rupsen van *B. paludum* leven op zonnedauw (*Drosera*), dat samen met moeraswolfsklauw (*Lycopodiella inundata*) vrij veel groeit op de hier en daar kale oevers van het betreffende ven. Op 3.vii.2013 werden op het golfbanencomplex bij Beetsterzwaag *Crambus uliginosellus* Zeller en *Anania* (= *Opsibotys*) *fuscalis* (Denis & Schiffermüller) op licht gevangen.

Er worden foto's van de mijnen van *Dialectica imperialella* (Zeller) getoond op smeerwordel (*Symphytum officinale*) die op 29.viii.2013 werden gevonden ten oosten van het meer De Leijen, nabij Oostermeer. Op 16.viii.2013 werden ook al mijnen gevonden, aan de westzijde van De Leijen, nabij het dorp De Tike. Hoewel landelijk niet zeldzaam, was *D. imperialella* nog niet eerder in de drie noordelijke provincies vastgesteld.

De laatste soort die getoond wordt is *Micrurapteryx kollariella* (Zeller) fig. 1 rechts onder. Op 31.v.2013 werden maar liefst zo'n dertig exemplaren aangetroffen in hetzelfde bremstruweel als de eerder genoemde *Phyllonorycter scopariella*, nabij Havelte. De vlinders konden gemakkelijk opgejaagd worden uit het struweel. Naar aanleiding van deze waarneming bezocht ik op 2.vi.2013 de plek bezocht waar in 2007 *M. kollariella* op licht gevangen werd door Philip Zeinstra, nabij Appelscha, in het uiterste zuidoosten van Friesland. Op de betreffende plek stond nu slechts nog een kleine hoeveelheid brem (*Cytisus scoparius*) en van de vlinder werden drie exemplaren gevangen.

Op dezelfde avond werd een kleine groeiplek van brem bij de Hildenberg (Appelscha) bezocht, waar één exemplaar gevangen werd. En tot slot werd een groot bremstruweel nabij Elsloo bezocht, waar ongeveer 20 exemplaren van *M. kollariella* gevangen werden. Alle vlinders werden opgejaagd uit de bremstruiken. Op 9.viii.werd deze laatste plek opnieuw bezocht waarbij vijf exemplaren gevangen werden, waarvan drie op licht. Tevens werden toen de aan brem gebonden *Mirificarma mulinella* (Zeller) en *Agonopterix assimilella* (Treitschke), beide in aantal, gevangen. *M. kollariella* wordt in Nederland zeer weinig waargenomen.

Chris Snyers

Chris gaf een presentatie over nieuwe waardplanten voor *Cameraria ohridella* Deschka & Dimic. Reacties naar: bladmineerders.be@gmail.com.

In het verleden kwam ik *Cameraria ohridella* Deschka & Dimic op bekende en minder bekende waardplanten tegen zoals de:

- dwergpaardekastanje (*Aesculus pavia*): op 26.vii.2008 werden enkele imago's uitgekweekt. (fig. 7 links onder).
- gewone esdoorn (*Acer pseudoplatanus*): op 3.ix.2008 werden enkele imago's uitgekweekt (fig. 7 rechts onder).
- noorse esdoorn (*Acer platanoides*): op 7.x.2013 werden halfvolwassen mijnen met dode rups gevonden.
- spaanse aak (*Acer campestre*): op 9.ix.2013 werden enkele beginnende mijnen met dode rups waargenomen.

Waar het echt om gaat zijn de:

- Europese hopbeuk (*Ostrya carpinifolia*): op 12.vi.2013 werden enkele mijnen waargenomen (fig. 7. boven) en de
- hazelaar (*Corylus avellana*): op 3-.ix.2013 verzamelde ik enkele jonge mijnen met daarin een dode rups (fig. 7. links midden).

De Europese hopbeuk behoort tot de berkenfamilie en is afkomstig uit Zuid-Europa. Het gaat hier dus niet enkel om een nieuwe waardplant maar ook om een lid van een andere plantenfamilie! In tegenstelling tot wat ik dacht, was het zelfs mogelijk om uit de enige mijn met rups een imago te kweken. De boom staat vlak naast een paardenkastanje en het gaat hier niet om een eenmalige aantasting daar ik op 22.vii.2013 weer jonge mijnen aantrof op dezelfde boom. Om dit alles even te duiden: waarschijnlijk is *C. ohridella* gewoon in staat om op alle berkachtigen met succes een mijn te beginnen.

Een onbekende mijn die ik enkele jaren geleden op Berk (*Betula*) (fig. 7 rechts midden) heb gevonden is nu ook geen onbekende meer.

Fig. 1. Foto's Gerrit Tuinstra.

Links boven: *Nemapogon clematella*; rechts boven: *Phyllonorycter scopariella*;

Links midden: *Crassa tinctella*; Rechts midden: *Teleiodes flavimaculella*;

Links onder: *Phaulernis fulviguttella*; Rechts onder: *Micrurapteryx kollariella*.

Fig. 2. Foto's Gerrit Tuinstra.

Links boven: *Odontosia carmelita*, Beetsterzwaag, 25 april 2013.

Rechts boven: *Leucodonta bicoloria*, Beetsterzwaag, 11 juni 2013.

Links onder: *Pechipogo strigilata*, Beetsterzwaag, 23 juni 2013.

Rechts onder: *Eupithecia pulchellata*, Beetsterzwaag, 5 juni 2013.

Fig. 3. Links: *Coleophora bornicensis*. Rechts: *Coleophora saponariella*

Foto's: Frans Groenen.

Fig. 4.
Apamea aquila Donzel
Foto: Siep Sinnema.

Fig. 5.
Inspectie van de oogst op
het laken tijdens de Ter
Haar en Snellen excursie.
Foto: Dianne de Visser.

Fig. 6.
Cameraria ohridella.
Foto: Chris Snyers.

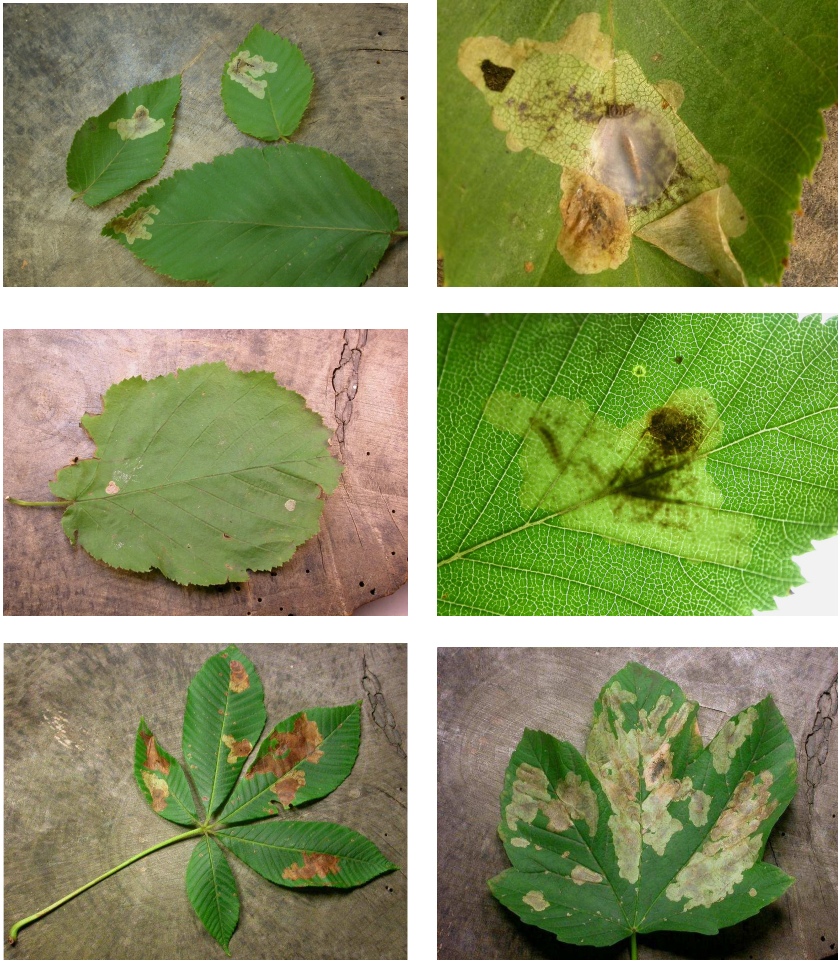

Fig. 7. Mijnen van *Cameraria ohridella*. Foto's: Chris Snyers.
Boven links: bladeren van hopbeuk (*Ostrya carpinifolia*). Boven rechts: open
gemaakte mijn op hopbeuk. Midden links: mijnen op blad hazelaar (*Corylus*).
Midden rechts: mijn op berk (*Betula*). Onder links: mijnen op blad *Aesculus*
pavia. Onder: mijnen op gewone esdoorn (*Acer pseudoplatanus*).

Verslag Ter Haar en Snellen excursie Noord-Hollands Duinreservaat 2013

Dick en Mathilde Groenendijk

Het excursieweekend 2013 van de secties Ter Haar en Snellen kan geslaagd genoemd worden. Gezien de reacties van de deelnemers was het een succesvol weekend wat betreft het weer, de gezelligheid, de mooie locaties en de vele leuke nachtvlindersoorten die zijn gezien. Veel deelnemers waren onder de indruk van het prachtige duingebied waarin we van PWN de gelegenheid kregen om 's nachts te vangen (fig. 5) en overdag rond te struinen. Enkele reacties van de deelnemers:

- Het was een geslaagd weekend, heb zelfs vlinders gezien die voor mij nieuw waren!
- Wat een hoop vlinders, wat een schitterende natuur, en wat was het weer gezellig.
- Ook de betrokkenheid en belangstelling van Luc voor de mensen die met het licht zaten was heel fijn.

In totaal zijn door 36 deelnemers 462 soorten vlinders waargenomen: 280 soorten macro's en 182 soorten micro's. Zelfs voor ervaren vlinderaars zaten daar nieuwe soorten tussen. Een verslag van het weekend, inclusief een analyse van de gegevens door Willem Ellis met kaartjes en grafieken, is te vinden op Vlindernet via de volgende link:

www.Vlindernet.nl/content.php?id=380 en op de website van de sectie Ter Haar: www.terhaar.uphero.com.

Verslag van de najaarsbijeenkomst van de sectie Ter Haar op 2 november te Schoonrewoerd.

Hans Groenewoud

Aanwezig

Gerard Bergsma, Frits Bink, Stieneke Bontsema, Henk Bunjes, Tineke Cramer, Willem Ellis, Maarten Eysker, Maurice Franssen, Ab Goutbeek, Dick Groenendijk, Mathilde Groenendijk, Hans Groenewoud, Harry Groenink, Bert Groothedde, Carel Ten Ham, Ties Huigens, Hans Huisman, Maurice Jansen, Dity Jongtsma-Kuipers, Trees Kaizer, Marja de Keijzer, Ben Kruijzen, Sandra Lamberts, George van Lettow, Jippe van der Meulen, Ad Mol, Wim Olyslager, Leo Poot, Lothar Rutten, Andy Saunders, Jan Scheffers, J. Schipperen, Jannie Sinnema, Siep Sinnema, P. van Son, Joke Stuurman-Huitema, Henk Stuurman, Gerrit Tuinstra, Ruud Vis, D.O. Visser.

Afwezig met bericht van verhindering:

Wiebe Poppe, Henk Hunneman, Karel Rijdsdijk, Peter Rooij, Leo Poot, Cun Wijnen, Willem Oosterhof, Marja van der Straten, Marcel Prick en Anton Cox.

Opening van de vergadering door de voorzitter:

Maurice Franssen heet iedereen welkom op deze najaarsbijeenkomst van Ter Haar.

Notulen van de vorige bijeenkomst (6 april 2013)

Correcties: Er staat onder 'Nieuwe vorm van Franje' dat er de komende bijeenkomst nog een definitief besluit moet worden genomen. Dat is niet correct want het definitieve besluit is al tijdens de bijeenkomst van 6 april j.l. genomen. Franje gaat vanaf 2014 gewoon digitaal.

1. In het verslag staat dat Remco Vos van de sectie Snellen de excursie van 2014 in juni of juli op de Utrechtse Heuvelrug wil organiseren. Hij gaat dit echter niet alleen doen maar samen met zijn vrouw Violet Middelman.
2. Ruud Vis vraagt nogmaals of eenieder zijn of haar waarnemingen van *Biston betularia*, peper en zoutvlinder, aan hem wil doorgeven en dan natuurlijk vooral welke vorm het is.
3. De foto's 1 (op pagina 47) en 5 (op pagina 49) in Franje zijn verwisseld. Foto 1 laat *Perizoma albulata*, ratelaarspanner, zien en die had op de plaats van foto 5 getoond moeten worden. Op foto 5 staat *Nothris verbascella* en deze had op de plaats van foto 1 getoond moeten worden.
4. Maurice Franssen vraagt zich af of de op pagina 57 van Franje genoemde *Amphipoea fucosa* niet *Amphipoea lucens* moet zijn. De meeste aanwezigen zijn het met hem eens dat het inderdaad *A. lucens* moet zijn. Maurice wijst er ook op dat de in figuur 7 (pagina 49) genoemde *Cabera pusaria* juist niet *f. heyeriana* is, maar een nog niet beschreven vorm.

Bestuursmededelingen

1. Er is een mailwisseling geweest met Tymo Muus over waarnemingen.nl. Tymo wijst er nog eens op dat de ingekomen soorten moeten worden gecheckt. Het bestuur is het daar volledig mee eens, maar meent dat dit punt al voldoende onder de aandacht is gebracht.
2. Naar aanleiding van bovenstaand punt constateert het bestuur dat er bij de sectie Snellen vaker dan bij Ter Haar genitaliën preparaten worden gemaakt voor de determinatie. Zou het geen idee zijn om voor de Ter Haar leden een cursus genitaliën prepareren te organiseren? Bij een eerste inventarisatie blijkt dat er bij Ter Haar zeker 15 mensen een dergelijke cursus willen volgen. De cursus zou hier in Overboeicop gegeven kunnen worden. Cees Gielis en Maurice Franssen willen de organisatie van de cursus op zich nemen. Er wordt een mail opgesteld waarna mensen zich op kunnen geven voor de cursus. Eerst zal worden bekeken hoeveel dagdelen nodig zijn en welk materiaal noodzakelijk is.
3. De besturen van Ter Haar en Snellen hebben verder ook nog een mail van Tymo Muus ontvangen over Franje. De mail is uitgebreid besproken bij de najaarsbijeenkomst van Snellen. Ook bij Ter Haar wordt de mailwisseling aan de orde gebracht. Hieronder een overzicht van de verschillende aspecten van de mail en, wanneer mogelijk en nodig, de reactie van de Ter Haar-leden:
  - a. Tymo stelt dat veel mensen Franje nog steeds liever op papier hebben. De beslissing over het digitaliseren van de Franje is echter al in afgelopen voorjaarsvergadering van Ter Haar met ruime meerderheid van stemmen genomen en gaat dus gewoon door.
  - b. Tymo wijst op de vele fouten in Franje: Willy de Prins bood aan de teksten voor het verzenden van Franje te willen controleren en de Ter Haar leden gaan hiermee akkoord.
  - c. Tymo denkt aan een meer glossy uitstraling van Franje. Een meer professioneel ogend blad is duurder en daar wil ook Snellen niet aan.
Franje moet gezien worden als een samenvatting van de activiteiten en presentaties van de bijeenkomsten van beide secties. Je kunt artikelen altijd opsturen naar een 'hoger blad'. De algemene indruk is dat Franje niet verder hoeft te worden opgetuigd. Als je meer glossy wilt, moeten de eisen voor de inhoudelijke kwaliteit ook omhoog.
  - d. Ten slotte wijst Tymo op het bewerken van de teksten door Maurice Jansen: Volgens Snellen is dat geen structureel probleem en de leden van ter Haar zijn het er ook mee eens dat de auteurs er in samenspraak met Maurice Jansen uit moeten kunnen komen. De auteurs moeten er wel op letten om in het vervolg bij de toegevoegde foto's de eventuele volgorde aan te geven zodat Maurice weet hoe ze in het artikel geplaatst moeten worden.
Aanvulling van Maurice Jansen: Er is altijd een afweging welke foto's worden meegenomen in de papieren versie. Niet alles kan worden opgenomen in verband met de beperkte ruimte. Dat zal in een digitale uitgave van Franje natuurlijk een minder groot probleem zijn.

4. Nieuws over de excursies in Kuintre en Meinweg.
Aan het verslag van de Meinweg-excursie wordt hard gewerkt door Sandra Lamberts, Henk Hunneman, Ernest van Asseldonk en Maurice Franssen.
5. Mathilde heeft een draaiboek gemaakt voor de excursie in de Noord-Hollandse duinen, maar dit draaiboek is ook universeel bruikbaar. Dit is beschikbaar voor mensen die een excursie organiseren. Hierdoor wordt het organiseren van een excursie minder tijdrovend. Voor 2014 is de voorbereiding van de excursie al gestart en deze wordt in de voorjaarsbijeenkomst nader toegelicht. De excursie vindt plaats in het weekend van 27-29 juni rondom Baarn en Soest.
6. Marja van der Straten heeft het bestuur gevraagd een ervaringslijst van leden van Snellen en Ter Haar door te sturen. Op deze lijst wordt aangegeven welke specialistische kennis de diverse leden hebben. De vraag is of wij ook een dergelijke lijst willen. Ties vraagt zich af of dat dan ook betekent dat mensen benaderd kunnen worden met vragen over hun specialisme. Men dient zich te realiseren dat dat kan gaan gebeuren. Vooralsnog blijkt er voor een dergelijke lijst bij Ter Haar geen echte animo te bestaan.
7. NEV-site: Het bestuur heeft een mail ontvangen van Henk Hunneman. Er komt een hele nieuwe site die bij de voorjaarsvergadering van de NEV zal worden gepresenteerd. Voor de diverse secties en afdelingen krijgt steeds één persoon toegang tot de site en die is daarmee ook aanspreekpunt voor die sectie of afdeling. Deze mensen krijgen de mogelijkheid 'hun' gedeelte van de site bij te werken. Het gaat dan om zaken als bestuurssamenstelling, contributie en doelstellingen. Hans Groenewoud gaat dit voor Ter Haar doen.
8. Financiële zaken: iedereen betaalt zijn contributie naar behoren. Ruud Vis is nieuw lid van de kascontrolecommissie.
9. Bestuurswissel: Maurice Franssen treedt af, omdat zijn tweede termijn afloopt. Siep Sinnema wordt voorgedragen en gekozen tot nieuwe voorzitter. Hans Groenewoud bedankt de scheidend voorzitter in een afscheidspeech voor zijn grote inzet en bezielende leiding.

Financiën sectie Ter Haar 2013/2014 (zie volgende pagina)

Zoals de laatste jaren gebruikelijk is, volgt hier de begroting 2014 en het financieel jaaroverzicht 2013. De grootste verandering in de begroting betreft het bedrag dat is opgenomen voor de post 'Franje', omdat de meeste leden met ingang van 2014 overgaan op de digitale versie.

De contributie voor 2014 bedraagt € 12,-. Graag dit bedrag overmaken op (IBAN) rekening NL 36 INGB 0004 3165 51 t.n.v. sectie Ter Haar IJmuiden onder vermelding van: contributie 2014.

Franje 17 (33) – februari 2014

Ter Haar: exploitatierekening jaar 2013							
Ontvangsten		<i>begroot</i>	<i>werkelijk</i>	Uitgaven		<i>begroot</i>	<i>werkelijk</i>
Contributies		1.236	1.295	Zaalhuur Hei & Boeicop		150	150
Overige inkomsten		12	0	Kosten Franje (31 & 32)		700	575,85
				Vergaderkosten bestuur		60	56,60
				Reiskosten bestuur		305	254,80
				Administratiekosten bestuur		10	3
				Bankkosten		85	91,13
				Onvoorziene uitgaven		50	21,67
		1.248	1.295			1.360	1.153,05
Negatief exploitatiesaldo		112	-141,95				
			<u>1.153,05</u>				<u>1.153,05</u>
Beginsaldo ING 01-01-2013			1.236,19	Eindsaldo ING 31-12-2013			1.379,14
Beginsaldo kas 01-01-2013			33,90	Eindsaldo kas 31-12-2013			32,90
			<u>1.270,09</u>				<u>1.412,04</u>
Mutatie liquide middelen			141,95				

Ter Haar: begroting kalenderjaar 2014					
Inkomsten	jaar 2014	jaar 2013	Uitgaven	jaar 2014	jaar 2013
Contributies	1.104	1.236	Zaalhuur	150	150
Overig	12	12	Kosten Franje	200	700
			Vergaderkosten bestuur	60	60
			Reiskosten bestuur	345	305
			Administratiekosten bestuur	10	10
			Bankkosten	85	85
			Onvoorziene uitgaven	50	50
Negatief saldo	-216	112,00			
Totaal	<u>900</u>	1.360		<u>900</u>	1.360
Saldo kas 31-12-2013		32,90			
Saldo ING 31-12-2013		<u>1.379,14</u>			
Saldo totaal 31-12-2013		1.412,04			
Per 1-1-2014 zijn er 102 betalende leden en 4 betalende huisgenootleden = € 1.248					
Nog te ontvangen voor 2013 = € 12					
Vooruit ontvangen voor 2014 = € 156					
Contributie begroot: 1.248 + 12 - 156 = € 1.104					

Excursie 2013 in de duinen van Noord Holland

Dick en Mathilde Groenendijk presenteren de resultaten van de excursie.

Het eindverslag is op dit moment al te vinden op vlindernet via de link:

<http://www.vlindernet.nl/content.php?id=380>

Op de website van Ter Haar zijn naast de bovenstaande link naar vlindernet ook foto's van de excursie te vinden.

Trekvlindergegevens

Eddy Vermandel verzamelt informatie over trekvlinders in Nederland en vraagt of eenieder de gegevens van de Nederlandse trekvlinders wil mailen naar een speciaal e-mail adres van hem: trekvlinders@gmail.com.

Rondvraag

Mathilde geeft aan dat de Vlinderstichting werkt aan een herziening van de nachtvlinder-gids.

Faunistische mededelingen

Harry Groenink

In het Buurserzand werd door Harry op 16.vii.2013 naast een donkere vorm van *Nola aerugula* (Hübner), licht visstaartje, *Thalera fimbrialis* (Scopoli), geblokte zomervlinder, waargenomen.

Spreeker liet ook een aantal vondsten zien uit Zuidloo:

Polygonia c-album (Linnaeus), gehakkelde aurelia, een vorm met donkere achtervleugels, waargenomen op 15.vii.2013; *Notodonta dromedarius* (Linnaeus) f. *niger*, dromedaris, op 7.viii.2013; *Campaea margaritata* (Linnaeus) f. *triangularis*, appeltak, 2.ix.2013; *Eupithecia exiguata* (Hübner), loofboomdwergspanner op 17.v.2013 en *Sesia apiformis* (Clerck), hoornaarvlinder, op 2.vii.2013. Eén afwijkend exemplaar van *Gymnoscelis rufifasciata* (Haworth), zwartkamspanner, gevangen op 19-5-2013 wordt nog nagekeken.

Joke Stuurman

Onder de titel: Diverse waarnemingen in Wijdewormer en rupsen kweek in 2013 vertelde Joke over een aantal vondsten.

Op 6.vi.2013 werd *Orthonama vittata* (Borkhausen), gevangen in de lichtval (160 Watt) en vervolgens op 11.vi.2013 *Pharmacis lupulina* (Linnaeus) (= *Korscheltellus lupulinus*), *Eupithecia innotata* (Hufnagel), *Eupithecia intricata* (Zetterstedt) en de micro *Bactra lancealana* (Hübner).

Een getoonde *Eupithecia*, gevangen op 18.vi.2013, kon niet op naam worden gebracht en Rob de Vos, onze *Eupithecia*-kenner bij uitstek, werd node gemist. Op 22.vii. werd met een lamp van 250 watt een *Eupithecia*-soort op laken gevangen die door de aanwezigen werd benoemd als *E. haworthiata* Doubleday. Op dezelfde avond kwam ook *Idaea rusticata* (Denis & Schiffermüller) op het laken. Op de nationale nachtvlindernacht op 6.ix. kwam *Atethmia centrigo* (Haworth) op het laken. *Conistra vaccinii* (Linnaeus) zat op

27.x. aan de binnenkant van het raam in de bijkeuken. Mijn kleinzoon van 10 jaar vond 28.viii. een rups die werd uitgekweekt waaruit bleek dat het om *Plusia festucae* (Linnaeus) ging.

Een opgekweekte rups van *Diloba caeruleocephala* (Linnaeus) die op 18.v. was gevonden op sleedoorn (*Prunus spinosa*) kwam op 18.x. uit de pop. De verpopping had echter plaatsgevonden in een spinsel aan een takje tussen het blad van de sleedoorn en niet zoals staat beschreven in een spinsel onder de grond of in de strooisellaag.

Verder was er nog een waarneming op 18.vii. van de rups van *Hyles gallii* (Rottemburg) en de succesvolle kweek ervan. De vlinder kwam op 20.viii. uit de pop en is weer teruggezet bij de vindplaats van de rups in het duin van Bakkum.

Tijdens het onderzoeken van een gewoon wilgenroosje (*Chamaerion angustifolium*) werd een rups van *Deilephila elpenor* (Linnaeus) aangetroffen. Ten slotte werden deze zomer een flink aantal van *Colias croceus* (Fourcroy), oranje luzernevlinder, in Wijdewormer waargenomen.

Hans Huisman

Hans bespreekt enkele zeldzame of ongewone vlinders die hij de laatste twee jaar in Ouddorp en Wezep gevangen heeft.

Vangsten uit Ouddorp in 2013:

Twee exemplaren van *Melanthia procellata* (Denis & Schiffermüller) werden op 28.viii.2013 op licht gedaan. Het is vooral een dier van het uiterste zuiden van Limburg en met sporadische vangsten verspreid door het land. De soort is nieuw voor Ouddorp maar werd al wel eens eerder op Flakkee waargenomen. Mogelijk kan de vlinder zich handhaven op *Clematis* in tuinen.

Eupithecia phoeniceata (Rambur) kwam op 29.viii.2013 op licht. De cipresdwergspanner werd in 2005 voor het eerst in ons land gevangen op Walcheren. Sindsdien zijn er in Zeeland enkele vindplaatsen bijgekomen waarvan één in 2010 in Haamstede. Nu dus in Ouddorp; het ligt voor de hand om te denken aan een geleidelijke uitbreiding naar het noorden. Maar er zijn wel al twee vindplaatsen in de duinen van Noord-Holland bekend. De rups zal in Nederland waarschijnlijk leven op gekweekte cipres (*Cupressus*) en jeneverbessoorten (*Juniperus*) in tuinen.

Op 20.x.2012 ving hij in Ouddorp op licht *Aporophyla nigra* (Haworth), een bepaald zeldzame soort, die bovendien alleen in de zuidelijke provincies gezien wordt en dan nog vooral in Noord-Brabant en Limburg en niet in het zuidwesten langs de kust. De soort werd niet eerder in Ouddorp gevangen. Toen hij de volgende dag in Wezep terugkwam bleek dat daar een *Aporophyla* uitgekomen was. Dit moest *A. lueneburgensis* (Freyer) zijn, want *Aporophyla lutulenta* (Denis & Schiffermüller), die er erg veel op lijkt, komt vrijwel uitsluitend in de duinen voor, terwijl *A. lueneburgensis* van Wezep bekend is, al was de laatste vangst al weer 19 jaar geleden. De vindplaats van de rups was (ten onrechte!) niet goed genoteerd, zodat er een onzeker element in bleef. Wel had hij onbekende rupsen uit Frankrijk meegenomen, maar daar komt *A.lueneburgensis* niet of vrijwel niet voor.

Gelukkig ving hij in 2013 op 3.x. weer een *A. lueneburgensis*, nu op licht, zodat het duidelijk is dat de soort nog in de omgeving –vrijwel zeker de Oldebroekse Heidevoorkomt. De vlinder is in ons land erg schaars en wordt bijna alleen op de Veluwe gevonden. Toen hij de beide exemplaren nog eens goed bekeek en met elkaar vergeleek viel ineens het verschil op: het dier uit 2012 heeft bredere voorvleugels en een iets bruinere grondkleur. Dus vermoedelijk is het een *A. lutulenta* die uit de rupsen uit Frankrijk (Lot) is gekomen, want op de Veluwe komt *A. lutulenta* weer niet voor.

In 2013 werden de volgende vangsten te Wezep gedaan:

Furcula bifida (Brahm), 11.vi.op licht. De wilgenhermelijnvlinder die meer populier (*Populus*) dan wilg (*Salix*) eet is een door het hele land verspreide maar vrij zeldzame soort die niet eerder in Wezep is gevangen. *Archanara neurica* (Hübner), op 21.vii. waargenomen, is door het hele land zeldzaam maar iets meer verspreid in het zuidwesten. Op 14.x werd op licht gevangen *Lithophane semibrunnea* (Haworth) waarvan de laatste vondst in Wezep was in 1994. *Dichonia aprilina* (Linnaeus) werd op 2.x. gevangen en ook die is nieuw voor Wezep. Het is vooral een dier van de Veluwe en de noordelijke provincies.

Siep Sinnema *Apamea aquila*- Fig. 4.

Nadat we tijdens de Ter Haar- en Snellen-excursie in Noord-Holland al waren verblijd met het waarnemen van *Apamea sublustri* (Esper), bleek het geslacht *Apamea* nog een verrassing in petto te hebben. Op 22.vii.2013 gingen we met een klein groepje mensen van de Vlinderwerkgroep Friesland lichten in het Fochteloër-veen. De lamp was opgesteld op een plek, die omringd werd door hoogveenvegetatie.

Op het doek verschenen enkele exemplaren van een nieuwe soort voor ons: *Apamea aquila* Donzel, pijpenstro-uil. Deze uil lijkt sterk op de in de oostelijke helft van Friesland algemeen voorkomende *Apamea crenata* (Hufnagel), maar is te onderscheiden door een zwarte streepvormige vlek bij de vleugelwortel. Bij *A. crenata* is bovendien vaak een bruine kleur zichtbaar op de voorvleugel, hetgeen bij *A. aquila* niet het geval is. *A. aquila* is een vrij zeldzaam voorkomende soort, is bekend uit o.a. de Peel en is in het verleden waargenomen in de veengebieden van het noorden van het land. Op de verspreidingskaartjes van Vlindernet staat een opvallende waarneming in Leeuwarden; we zullen proberen in de collectie van het Natuurmuseum Friesland te achterhalen of deze determinatie juist is.

Sandra Lamberts

Afgelopen jaar nam ik voor de tweede maal deel aan de Nachtylinder Monitoring Limburg (NML) van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. In de periode van april tot oktober staat elke 14 dagen de lamp aan en worden de gevangen vlinders genoteerd. Het eerste deel van het jaar was dat in de grote tuin met daarnaast een fruitboomgaard in Walem. Daar werden, buiten *Dryobotodes eremita* (Fabricius), eikenuiltje, *Xylocampa areola* (Esper), kamperfoelie-uil en *Cossus cossus* (Linnaeus), wilgenhoutrups, niet veel bijzondere waarnemingen gedaan.

In de nieuwe tuin in Eys begon het goed met *Smerinthus ocellata* (Linnaeus), nachtpauwoog, *Siona lineata* (Scopoli), vals witje, en *Horisme tersata* (Denis &

Schiffermüller), egale bosrankspanner. Daarna deden de zeer zeldzame en wel zeer schone micro *Phitheochroa rugosana* (Hübner), schimmelbladroller, samen met de voor Zuid-Limburgse begrippen niet zeldzame *Ennomos fuscantaria* (Haworth), essenspanner, en *Atethmia centrago* (Haworth), essengouduil, een duit in het zakje. In de veelal verwilderde tuin was *Euplagia quadripunctaria* (Poda), spaanse vlag, ook een graag geziene gast op de enige fatsoenlijke plant, de vlinderstruik.

Gerrit Tuinstra

Ook het afgelopen seizoen heb ik in diverse gebieden, met name in Friesland, maar opnieuw ook in het Lauwersmeergebied, weer diverse interessante soorten macro-nachtvlinders waargenomen. Een behoorlijk deel van de getoonde vlinders komt van het golfterrein Lauswolt, gelegen in de bossen bij Beetsterzwaag. In dit gebied ben ik het afgelopen seizoen met regelmaat geweest, om een beeld te krijgen van de aanwezige nachtvlinderfauna.

De eerste soort die ik wil laten zien is *Odontotia carmelita* (Esper), berkentandvlinder (fig. 2 links boven). Op 25.iv werden rond middernacht twee exemplaren van deze tandvlinder gevangen, langs de golfbaan, op een plek waar vrij veel berk (*Betula*), de voedselplant, in de bosrand staat. Op een locatie iets verderop werden op 7.v. maar liefst 16 exemplaren gevangen. De vlinder is in Nederland zeldzaam en wordt nooit in groot aantal gevangen.

De volgende soort is *Eupithecia pulchellata* Stephens, vingerhoedskruiddwergspanner, (fig. 2 rechts onder) die van oudsher met name in Zuid Limburg voorkomt, maar de laatste jaren steeds meer elders in Nederland waargenomen wordt. Op 21.vi.2012 vond ik rupsen op vingerhoedskruid nabij Oranjewoud nabij Heerenveen. De vlinders werden uitgekweekt. Dit was de eerste waarneming van *E. pulchellata* in Friesland. Op 5.vi werd een exemplaren van *E. pulchellata* in het terrein van de golfbaan gevangen op licht, op een plek waar vlakbij vingerhoedskruid in de bosrand en in de ondergroei van het bos staat. Op dezelfde avond werd een exemplaar van *Eupithecia abietaria* (Goeze), spardwergspanner, gevangen. Dit betreft het tweede Friese exemplaar. Het eerste werd enige jaren geleden gevangen in hetzelfde bosgebied.

De volgende zeven soorten die ik laat zien betreffen net als de vorige twee alle *Eupithecia*-soorten. *E. indigata* (Hübner), dennendwergspanner, werd op 18.v., 28.v. en 11.vi. gevangen op licht in het golfterrein. De soort zit op naaldhout, wat ruim voorhanden is in het gebied. Ook *E. satyrata* (Hübner), heidedwergspanner werd gevangen, op 23.vi. en 3.vii. *E. satyrata* is in Zuidoost Friesland geen zeldzaamheid, maar staat zo wel te boek op Vlindernet. Op 23.vi. werd in hetzelfde gebied een exemplaar van de vrij zeldzame *E. exiguata* (Hübner), loofboomdwergspanner, gevangen op licht en op 17.viii. een exemplaar van *E. inturbata* (Hübner), esdoorndwergspanner.

In een heel ander gebied, de Lindevallei nabij Wolvega, in het zuiden van Friesland, werd tijdens een excursie van de Vlinderwerkgroep Friesland een exemplaar van *E. selinata* Herrich-Schäffer, eppedwergspanner, op licht gevangen. Tevens werden op drie van de vier gebruikte lakens een exemplaar van de fraaie *Gagitodes* (= *Perizoma*) *sagittata* (Fabricius), poelruitspanner, gevangen.

Nabij Lauwersoog werd op 12.vi een exemplaar van *Eupithecia plumbeolata* (Haworth), hengeldwergspanner, opgejaagd uit de vegetatie in een fraai grasland met veel ratelaar

(naast hengel ook een voedselplant). Deze soort werd niet eerder in het gebied gevangen, in tegenstelling tot de algemenere *E. valerianata*, waarvan op 14.vi. zelfs zo'n 20 exemplaren op licht werden gevangen.

Vervolgens worden nog een aantal soorten van het terrein van de golfclub getoond:

- *Leucodonta bicoloria* (Denis & Schiffermüller), tweekleurige tandvlinder, 11.vi., 19.vi., 30.vi. en 3.vii. in totaal 12 exemplaren. Zie fig. 2 rechtsboven
- *Pechipogo strigilata* (Linnaeus), baardsnuituil, 11.vi., 23.vi., 29.vi., 30.vi. en 3.vii. in totaal 13 exemplaren; Zie figuur 2 links onder
- *Mniotype* (= *Blepharita*) *satura* (Denis & Schiffermüller), roestuil, 22.viii. en 5.ix. in totaal vijf exemplaren;
- *Lymantria dispar* (Linnaeus), plakker, een mannetje op 15.viii.2013, door mijzelf nooit eerder in Friesland waargenomen!
- *Tiliacea* (= *Xanthia*) *aurago*, saffraangouduil, 5.ix. en 8.x. en op 13.ix. ook te Wijnjewoude;
- *Euphyia unangulata* (Haworth), scherphoekbandspanner, 17.viii. ook een exemplaar te Elsloo op 9.viii.;
- *Pennithera* (= *Thera*) *firmata* (Hübner), hoekbanddennenspanner, 22 september
- *Lithophane leautieri* (Boisduval), coniferenuil, 22.x.;

Daarna worden nog een aantal vangsten van het Lauwersmeergebied getoond:

- *Anaplectoides prasina* (Denis & Schiffermüller), bruine groenuil, op 2.vii. zo'n 20 exemplaren; de soort wordt wel vaker gevangen, maar nooit in dergelijke aantallen;
- *Scopula emutaria* (Hübner), witroze stipspanner, op 7.ix. zo'n 30 exemplaren in het Zoute Kwelgebied; eveneens een uitzonderlijk aantal;
- *Cosmia affinis* (Linnaeus), donkere iepenuil, op 27.viii.; het tweede exemplaar voor het gebied;
- *Chloroclysta siterata* (Hufnagel), papegaaitje, op 4.x. zo'n 50 exemplaren! Ook weer een uitzonderlijk aantal voor een soort die wel vaker gezien wordt in het gebied;
- *Chloroclysta miata* (Linnaeus), herfstpapegaaitje, op 20.x. een exemplaar op licht gevangen door Henk Smit;

Drymonia querna (Denis & Schiffermüller), witlijntandvlinder, werd na lange tijd van afwezigheid, in Friesland gevangen op 9.vii. te Elsloo en op 4.vii. te Bakkeveen. Tot slot wordt het eerste Nederlandse exemplaar van *Earias insulana* (Boisduval) getoond. Het exemplaar werd op licht gevangen in het terrein van de golfclub te Beetsterzwaag, laat in het seizoen, op 8.x.

Dagvlinders in de Benelux

Frits Bink

Op de bijeenkomst van 2 november 2013 presenteerde Hans Groenewoud de stand van zaken over de website van onze sectie. Jaren geleden werden er al plannen gemaakt voor de oprichting van een ecologische werkgroep en werd er gedacht aan een website en een database voor biologische en ecologische bijzonderheden over vlinders. In de website die nu ontwikkeld wordt, is hiervoor ruimte.

Op de bijeenkomsten van de sectie komen naast de taxonomische details vaak ook bijzonderheden vermeld in de boeken aan de orde en bijna altijd geven deze aanleiding tot kritisch opmerkingen en aanvullende gegevens. In het ontwerp van de website kan onder de rubriek 'Faunistische mededelingen' dergelijke op- en aanmerkingen genoteerd worden.

Maar wil de invulling van zo'n rubriek succes hebben en gegevens opleveren voor lopende en toekomstige studies, dan moet daarvoor wel eerste een systeem verzonnen worden waarin zowel het inbrengen als het terugzoeken goed verloopt. Dit laatste is een onderwerp waar ik al lang over zit te puzzelen. Mijn belangstelling gaat vooral uit naar het verband tussen de biologische eigenschappen en het ecologisch functioneren met betrekking tot de overlevingskans van de populaties. Ik zie het DNA-profiel van de verschillende soorten niet zozeer als een label om een soort te classificeren, maar als een constructieconcept voor hun vaardigheden en beperkingen om te kunnen leven in uiteenlopende typen landschappen. Mijn aandacht gaat in de eerste plaats uit naar de vraag wat een vlinder zoekt in het veld en hoe zijn populatie er de strijd om het bestaan met succes voert.

Op deze manier naar vlinders kijken kan alleen als je je beperkt tot een kleine groep van soorten die goed te observeren zijn. Zo beperk ik mij tot de dagvlinders. Bovendien zit daar ook een praktisch aspect aan, over deze insecten valt te praten met mensen die verantwoordelijk zijn voor het beheer en inrichting van natuurterreinen. Dat is een erfenis uit mijn vroegere werkkring bij het natuurbeheer.

In mijn jongste boek 'Dagvlinders in de Benelux' heb ik getracht door middel van een indeling in vier rubrieken een ordening in de gegevens over de biologische eigenschappen te krijgen waarin snel een overzicht verkregen wordt van wat wel en wat nog niet bekend is van een soort en hoe een soort er voor staat in zijn overlevingskansen. Maar vooral heb ik gezocht naar een ordening van gegevens die het je makkelijk maakt om een interessant verhaal te vertellen over een soort. Op het gebied van narratologie (verhaaltheorie) kan in ons wereldje nog wel het een en ander verbeterd worden.

Een belangrijk aspect van het zoeken naar ecologische verbanden aan de hand van gegevens over biologische eigenschappen is dat verschillende eigenschappen gezamenlijk een ecologische functie tot stand brengen. We kennen het gekibbel over de vraag of een soort een trekker, een nomade of een zwerver is. Je kunt uit een combinatie van verschillende eigenschappen afleiden waartoe een soort in staat is. Zo is een trekker alleen een echte trekker als de adult lang leeft, snel kan vliegen, zich sterk kan voortplanten en de

rups snel kan groeien maar daardoor wel afhankelijk is van een hoogwaardige voedselbron.

Een grote uitdaging in de vormgeving van de teksten is het vinden van een manier waarin de gegevens zo beknopt mogelijk weergegeven kunnen worden en tegelijkertijd overzichtelijk gepresenteerd. In de 'Dagvlinders van de Benelux' heb ik dit geprobeerd aan de hand van 120 soorten die in de Benelux gedurende de afgelopen eeuw waargenomen zijn. Bij Eddy Vermandel is voor € 40,50 dit boek aan te schaffen.

BIJEENKOMST VAN DE SECTIE SNELLEN

De volgende bijeenkomst van de sectie wordt gehouden op

Zaterdag 5 april 2014

Om 11.00 uur in Natuurcentrum "De Schaapskooi" Overboeicop 15, 4145 NN
Schoonrewoerd. Tel: 0345-641201 website: www.natuurcentrum.nl

AGENDA

- 10.30 uur Zaal open.
- 11.00 uur Opening
- Notulen vorige vergadering
- Bestuursmededelingen
- Financieel verslag
- Bestuursverkiezing (onder voorbehoud: nadere info volgt)
- 11.30 uur Rondvraag
- 12.30 uur Lunchpauze
- 13.30 uur Faunistische mededelingen
- 16.00 uur Sluiting

De secretaris stelt het op prijs om tijdens de faunistische mededelingen alvast een schriftelijke samenvatting te hebben ten behoeve van het verslag.

Eddy Vermandel zal aanwezig zijn met zijn entomologische attributen en literatuur. Als u van tevoren doorgeeft wat u eventueel wilt hebben, dan neemt hij dat in ieder geval mee: e-mail: info@vermandel.com; www.vermandel.com; tel: 0114 370 378.

In het natuurcentrum is een bar aanwezig waar u drinken en koeken kunt kopen. Er worden echter geen broodjes aangeboden! U wordt verzocht zelf voor uw lunch zorg te dragen.

Bereikbaarheid met de auto

Vanaf de A27 vanuit Breda: neem afslag Lexmond. Na 200 meter op rotonde rechts naar Hei- en Boeicop. Na 100 meter rechts naar Hei- en Boeicop. Volg deze weg 5200 meter, door het dorp. (Let op de snelheidsbeperking!!). Aan de rechterzijde is "De Schaapskooi".

Vanaf richting Utrecht: neem A2 richting 's-Hertogenbosch. Na verkeersplein Everdingen, 4500 meter, afslag 12 (Leerdam/Everdingen). Bij de tweede kruising rechts af: Hei- en Boeicop-Lexmond. Na 1800 meter aan linkerzijde is "De Schaapskooi".

Vanaf de A2 's-Hertogenbosch: na verkeersplein Deil doorrijden tot afslag Zijderveld/Leerdam. Hierna zie boven.

Bereikbaarheid met het openbaar vervoer

Neem buslijn 85 tussen station Leerdam en Utrecht v.v., stap uit bij de halte op de kruising naar Hei- en Boeicop en bel de Schaapskooi, tel: 0345 641 201. Vertrek Utrecht-Jaarbeursplein: 01 en 31 min. over het hele uur en vertrek Leerdam-station: 25 en 55 minuten over het hele uur.

BIJEENKOMST VAN DE SECTIE TER HAAR

De volgende bijeenkomst van de sectie wordt gehouden op
Zaterdag 22 februari 2014

Om 11.00 uur in Natuurcentrum "De Schaapskooi" Overboeicop 15, 4145 NN
Schoonrewoerd. Tel: 0345-641201 website: www.natuurcentrum.nl

AGENDA

10.30 Zaal open

11.00 Opening door de voorzitter

Goedkeuring notulen vorige vergadering en bestuursmededelingen

ca 12.00 Rondvraag

ca 12.30 Lunchpauze

ca 13.30 Faunistische mededelingen

ca 16.00 Sluiting (uiterste tijd is 17.00 uur)

Eddy Vermandel zal niet aanwezig zijn, hij komt in de voorjaarsbijeenkomst van Ter Haar.

In het natuurcentrum is een bar aanwezig waar u drinken en koeken kunt kopen. Er worden echter geen broodjes aangeboden! U wordt verzocht zelf voor uw lunch zorg te dragen.

De secretaris ziet graag de faunistische mededelingen vergezeld van een schriftelijke samenvatting ten behoeve van het verslag zodat die tijdens het notuleren gebruikt kan worden.

In het natuurcentrum is een bar aanwezig waar u drinken en koeken kunt kopen. Er worden echter geen broodjes aangeboden! U wordt verzocht zelf voor uw lunch zorg te dragen.

Bereikbaarheid: Zie informatie bij Bijeenkomst Snellen